

2023-03-30

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

n.remissvar@regeringskansliet.se

asa.wideback@regeringskansliet.se

Remissyttrande avseende utredningen om bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård (SOU 2022:58)

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) har tagit del av utredningen om bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård (SOU 2022:58). LRF välkomnar en genomgripande utredning kring djurens hälso- och sjukvård. I yttrandet har LRF besvarat de delar av utredningen som berör LRF:s medlemmar. Svaret avser lantbrukets djur inklusive häst.

Inledning

Sverige har genom den nationella livsmedelsstrategin en uttalad målsättning att den svenska livsmedelskedjan ska vara konkurrenskraftig, innovativ, hållbar och attraktiv att verka inom. Den veterinära servicen är i detta sammanhang en grundläggande del eftersom en fungerande smittskydds- och djurhälsoverksamhet utgör en viktig förutsättning för Sveriges djurhållning. Brister i den veterinära servicen medför en negativ inverkan på såväl djurens hälsa som välfärd. Vidare inverkar det negativt på viljan att driva och nyetablera företag med animalieproduktion och hästverksamhet då sådana brister skapar otrygghet hos djurhållaren med en ökad stress som följd. Tillgång till veterinär är en av de förutsättningar som krävs för att vilja starta företag med lantbruksdjur eller hästar. Försämringar i den veterinära servicen kan därför medföra att unga företagare väljer att avstå från verksamhet med djurhållning. Veterinär tillgång är också en viktig regional fråga där den veterinära servicen måste upprätthållas i alla delar av Sverige oavsett avstånd mellan gårdar. Sverige är ett land i framkant när det kommer till djurskydd. En försämring av den veterinära servicen kommer att medföra en försämring i djurskydd och inverkar negativt på såväl djurens hälsa som välfärd. Vidare kommer Sveriges livsmedelsproduktion att påverkas negativt, inte bara på grund av risken för minskad animalieproduktion utan även på grund av ökat matsvinn då djur som kunde ha fått vård i stället måste avlivas på grund av veterinärbrist. Detta rimmar illa med Sveriges livsmedelsstrategi och intentionerna om en robust livsmedelsförsörjning. En säkrad tillgång på veterinära tjänster är också en viktig del i civilförsvaret.

LRF anser att förslagen i föreliggande utredning, i vissa delar, inte är tillräckligt genomarbetade. Det är otydligt hur förslagen ska realiseras och vilka konsekvenser detta i så fall skulle få. LRF ser därför behov av en djupare analys av möjliga effekter, risker och kostnader innan en ny modell kan beslutas.

Statens ansvar för smittskydd

För ett fungerande nationellt smittskydd anser LRF att det är viktigt att smittskyddsansvaret ligger kvar hos staten. Samverkan behövs mellan statliga veterinärer och privata veterinärer eftersom nischad kompetens för olika produktionsgrenar i stor utsträckning finns hos privata företag. LRF:s uppfattning är att i en smittskyddskris kommer de allra flesta veterinärer att vilja bidra, oavsett organisatorisk tillhörighet.

Statens ansvar för djurhälsa och djurskydd

Analysen kring de sex föreslagna modellerna har brister

Det är LRF:s uppfattning att analysen av de sex föreslagna modellerna för framtida veterinär verksamhet är bristfällig och inte tillräckligt genomarbetad. De föreslagna modellerna värderas på olika grunder och resonemang kring bland annat kostnader och administrativ börda. Inte heller effekten på smittskydd och djurskydd, vilket i sin tur är av högsta betydelse för djurens hälsa och välfärd, bedöms konsekvent. Detta gör att jämförelserna haltar kraftigt.

I utredningen blandas begrepp, vilket skapar otydlighet på flera ställen, till exempel är det svårt att veta om resonemangen avser "lantbrukets djur och häst" eller "lantbruksdjur" eftersom begreppen inte användas konsekvent. Det anges i utredningen att den modell som föreslås ska genomföras "under förutsättning att djurskyddet ska upprätthållas". Vad som avses med detta och hur det ska bedömas är oklart. Idag bedöms djurskyddet på individnivå vid myndighetskontroller, till exempel vid tillsyn från länsstyrelsen, vilket borde medföra att ambitionen för att ett sjukt djur ska kunna få vård borde ligga på samma nivå. För den enskilde djurhållaren är det dessutom inte alltid enkelt att avgöra om djurets tillstånd påverkar djurskyddet innan en veterinär har undersökt djuret.

Det finns olika förutsättningar för lösningar i olika delar av landet, vilket utredningen också konstaterar. I djurtäta områden är det sannolikt lättare att etablera samarbeten mellan privata och statliga veterinärer medan sådana samarbeten är svårare i djurglesa områden. Beslut om statlig etablering i ett område föreslås grundas på marknadsanalyser. LRF anser att om det blir aktuellt bör sådana analyser också ta hänsyn till andra faktorer såsom att djurskyddet ska kunna upprätthållas. Analyserna måste även vara långsiktiga för att skapa en stabil tillgång på veterinära tjänster.

Utredningen tar inte hänsyn till att en kombination av delar av olika modeller skulle kunna utgöra alternativ. LRF ser till exempel att en utökning av den villkorade läkemedelsanvändningen (ViLA) skulle kunna skapa bättre förutsättningar för veterinärer att upprätthålla beredskap även inom ett system med beredskapsbidrag.

Jourverksamheten är kritisk

Utredningen har förordat modell 5, det vill säga att ge möjlighet för staten att inte upprätthålla beredskap mellan klockan 23 och 06. LRF ser många problem med den lösningen framför allt eftersom den kommer att medföra ett försämrat djurskydd. En av utredningens slutledningar är att underlaget för jourverksamhet nattetid är litet, och att man därför skulle kunna möjliggöra att inte ha veterinär i beredskap mellan 23–06. Detta är inte ett korrekt antagande då det enkom baseras på Distriktsveterinärernas rapporterade förrättningar på lantbrukets djur. Antalet uppdrag på häst är avsevärt högre och ökar. Det finns dessutom privata aktörer som upprätthåller beredskap för både lantbrukets djur och häst och deras utförda uppdrag redovisas inte i utredningen. För både hästar och lantbruksdjur behövs ambulatorisk verksamhet. Detta gäller i synnerhet under jourtid eftersom djur med akuta tillstånd såsom komplikationer vid fölningar och kalvningar, kolik och akuta olycksfall i många fall inte är transportabla. I det moderna lantbruket är kompetensen hos många lantbrukare hög och det finns även tekniska hjälpmedel för övervakning av djurhälsan, vilket betyder att i de fall där veterinär tillkallas är det nödvändigt. Under jourtid förekommer också händelser, till exempel bränder, som drabbar många djur med stor risk för djurskyddet och där stora ekonomiska värden riskerar att förloras och i dessa fall är det av största vikt att en veterinär kan finnas på plats även om det händer nattetid. Utredningens slutsats att det sparas veterinära resurser genom att stänga jouturen kan därmed ifrågasättas. Det kommer också att komma in fall strax innan klockan 23, som kommer att behöva tas om hand. Men det finns även en risk för anhopning av fall strax efter klockan 06 där djur som väntat under natten behöver akut vård.

Kostnadsaspekten är inte tillräckligt belyst

Utredningen gör ingen tydlig analys av statens målbild för kostnaderna för hälso- och sjukvård för djur och cost-benefitanalyser av de olika förslagen saknas. En av grundförutsättningarna för utredningen borde ha varit att definiera vad det statliga ansvaret för smittskydd, beredskap och djurskydd får kosta. LRF anser att staten även fortsättningsvis måste ha ett övergripande ansvar för djursjukvården och djurskyddet. Det innebär också att staten ska ta övergripande ansvar för kostnadsbilden. Om Sverige ska öka livsmedelsproduktionen enligt intentionerna i livsmedelsstrategin och bibehålla vår goda djuromsorg måste det få kosta. Statens målsättning med livsmedelsstrategin omfattar även att ta ett delansvar för att kostnaderna för ambulatorisk veterinärvård blir rimliga och likvärdiga i hela landet.

Privata veterinärer måste kunna vara med i systemet

Det är helt essentiellt för näringen att staten har ett övergripande ansvar för djursjukvården. LRF är av uppfattningen att det även framöver kommer behövas en statlig veterinär organisation för att kunna säkra tillgången till djursjukvård på en tillräcklig nivå. Detta gäller i synnerhet i områden där det inte finns tillräcklig etablering av privat verksamhet. LRF anser samtidigt att privatpraktiserande veterinärer, med rimlig administrativ insats, bör kunna vara med i systemet för veterinär service av

allmänt intresse. Detta skulle kunna göras på ett mer flexibelt sätt än genom statliga upphandlingar såsom anbudsförfarande eller särskilda avtal. Vård som till exempel avancerade kirurgiska ingrepp och stationärvård ska även fortsättningsvis bedrivas i privat regi.

Avlivning som alternativ till veterinärvård är inte tillräckligt

Avlivning av djur som inte är behandlingsbara är en viktig del av djurskyddet, för att förhindra onödigt lidande och en försämrad djurvälstånd. Om djur som kunde ha fått vård i stället avlivas bidrar det även till ett ökat matsvinn. Avlivning kan vara ett alternativ till veterinär vård vid vissa akuta sjukdomsfall, men knappast alla. Det är också osäkert hur stor ekonomisk besparing en sådan lösning skulle medföra, eftersom en dygnet runt-service med avlivning i statens regi också skulle kosta pengar. Förslaget att LRF lokalt ska ta ansvar för avlivningsverksamhet är helt orimligt. Därutöver tillkommer skillnader i kunskapen om och den mentala beredskapen för att avliva djur på gård. Många lantbrukare har kompetensen, men långt ifrån alla. En sådan kompetens behöver regelbunden uppdatering och underhåll för att upprätthållas. Det finns även en stor variation i den mentala beredskapen att avliva ett djur. Väldigt få hästägare skulle vara mentalt kapabla att avliva sin häst. Den allmänna opinionen skulle sannolikt också reagera kraftigt negativt om djurägare uppmanas använda en avlivningstjänst i stället för att få hjälp av veterinär.

Digitala tjänster är ett komplement, inte en ersättning

LRF anser att telefonrådgivning eller digitala tjänster är bra komplement till veterinär beredskap men kan inte ersätta den. I första hand kan de fungera som en rådfrågningsinstans för att bedöma om ett fysiskt besök behövs. I synnerhet under jourtid kommer som nämnts ovan de flesta fall där veterinär kontaktas att vara av sådan karaktär att rådgivning på distans inte räcker.

Utveckling av villkorad läkemedelsanvändning (ViLA) står inte i motsats till veterinär jour

LRF ser att systemet för ViLA bör kunna utvecklas oavsett hur den veterinära verksamheten organiseras framgent. ViLA utgör inte en ersättning för veterinär jour utan ett komplement. Möjligheten för djurhållare att genom ViLA under vissa förutsättningar kunna behandla vissa sjukdomstillstånd gör att veterinära resurser i större utsträckning kan användas för förebyggande djurhälsovård och för akuta fall, där inte ViLA är tillräckligt. Regelverken kring ViLA behöver dock uppdateras och utvecklas. LRF anser exempelvis att flexibiliteten bör öka så att djurhållare utifrån kompetens kan få använda de läkemedel som behövs i den enskilda besättningen. För att ViLA även fortsättningsvis ska fungera som ett effektivt sätt är det viktigt att kunna följa upp hälsoläget på gårdarna. Detta görs idag för mjölkkor och det är viktigt att det kan fortsätta men djursjukdatasystemet bör dessutom vidareutvecklas för andra djurslag.

Bristen på veterinärer

Det finns idag enligt vad LRF erfar stora svårigheter att rekrytera och bibehålla veterinärer som vill arbeta med lantbrukets djur och häst, i synnerhet där det ingår beredskap/jour. Bristen på veterinärer är sannolikt reell med tanke på ökningen av behoven inom smådjursjukvården, men tillståndet är även en följd av att ett alltför stort antal studenter inte fullföljer utbildningen, att intresset för lantbrukets djur är lågt, att veterinärer väljer att inte arbeta kliniskt eller med beredskap samt att en hög andel veterinärer arbetar deltid. För en långsiktig lösning på veterinärförsörjningen behöver åtgärder göras både på veterinärutbildningen och för yrkesverksamma veterinärer för att öka intresset för kliniskt arbete med stordjur och med beredskap.

Veterinärutbildningen

LRF ser det som viktigt att säkra tillgången på veterinärer för behoven inom lantbruket och hästnäringen. Detta skulle kunna göras genom exempelvis det intervjuurval som föreslås i utredningen men även genom att premiera arbetslivserfarenhet från dessa områden. Här bör man inhämta erfarenheter över hur andra europeiska länder arbetar för att få fler studenter som vill arbeta med lantbrukets djur och hästar. Det är positivt att öka den svenska tillgången på veterinärer genom ett ökat antal utbildningsplatser. Detta får dock inte leda till att veterinärernas kompetens och kliniska färdighetsträning påverkas negativt. Det är av oerhörd vikt att blivande veterinärer får praktisk träning under utbildningen för att vara bra rustade inför i sitt arbete ute på gård.

Veterinärernas arbetsmiljö

En mycket viktig förutsättning för att veterinärer ska vilja arbeta kliniskt är att arbetsmiljön är tillfredsställande. LRF anser att det är en stor brist att arbetsmiljöfrågor inte ingick i utredningens direktiv. Faktorer som ensamarbete, stress, svårigheter att kombinera yrkesliv och familjeliv samt höga yrkesmässiga krav bidrar till att veterinärer inte väljer att arbeta i fält med lantbrukets djur eller väljer att lämna klinisk verksamhet helt och hållet. Situationen är liknande i flera länder. Här behöver arbetsgivarna stärka attraktiviteten i yrket och även tillse att lönenivåerna är adekvata.

Veterinärer med utbildning från andra länder

Att möjliggöra för fler veterinärer med utbildningar från andra länder att arbeta i Sverige kan bidra till försörjningen av veterinärer och är något LRF ställer sig positivt till. Tilläggsutbildning för veterinär med examen utanför EU/EES (Tuve) eller liknande tilläggsutbildning bör bibehållas men därutöver bör veterinärer med tillräcklig kompetens få svensk legitimation efter särskild prövning. Det är dock viktigt att tester och kompetenskrav utformas så att dessa veterinärer har den kompetens som uppfyller de svenska djurhållarnas behov. Utbildningen behöver sannolikt även omfatta delar kring ”den svenska modellen” med bland annat restriktiv hållning avseende antibiotikaanvändning. För att säkerställa kompetens och förståelse för det svenska systemet skulle veterinärer med utländsk utbildning, som legitimeras på detta sätt,

kunna göra en inledande tid som tillförordnad veterinär. Det innebär att de då går under handledning.

För att möjliggöra för fler veterinärer med utbildningar från andra länder att arbeta i Sverige kommer användning engelska som språk i journaler bli nödvändigt. LRF ser inte detta som ett problem. Det måste dock säkerställas att kommunikationen mot djurhållarna säkras upp så att det inte uppstår missförstånd. Även om många, om än inte alla, idag har goda kunskaper i engelska är det stor skillnad i att kunna förstå olika medicinska termer och fackuttryck. Det är också viktigt att veterinärerna i sin tur förstår djurhållarna för att kunna ta en korrekt anamnes.

Verksamhetstillsyn för veterinärer

LRF anser att utredningens förslag om att införa verksamhetstillsyn för veterinär verksamhet är bra. Det är också bra att det skapas ett centralt register med uppgifter om verksamheter inom djurens hälso- och sjukvård.

Ny behörighetsreglering

LRF anser att ett införande av skyddade yrkestitlar är bra samt tillstyrker att yrkestiteln hovslagare endast ska få användas av den som är godkänd hovslagare.

Försäkringar

Försäkringsfrågan berörs till viss del i utredningen. Det kan finnas en risk att försäkringssystemet påverkar prissättningen på veterinära tjänster. LRF skulle gärna se en översyn av prissättningen på veterinära tjänster.

Möjlighet till prisjämförelser

LRF ser positivt på att djurhållare i större utsträckning ges möjlighet att jämföra priser på veterinära tjänster i ett transparent system.

Pernilla Winnhed
Avdelningschef Näringspolitik och företagande

Anita Jonasson
Näringspolitisk expert/ veterinär, enheten för näringspolitisk analys